CCV centrum voor criminaliteitspreventie en veiligheid

Inventarisatie online leefwereld van jongeren met een LVB

Een inventarisatie voor het versterken van online weerbaarheid van jongeren met een LVB

Versie september 2026
Doris van Rooijen

Voorwoord

De samenleving digitaliseert in hoog tempo. Jongeren groeien op in een wereld waarin online en offline met elkaar verweven zijn. Tegelijkertijd wordt van jongeren in toenemende mate verwacht dat zij zelfstandig, kritisch en digitaal vaardig handelen. Voor jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) sluit die verwachting niet altijd aan bij hun mogelijkheden en ondersteuningsbehoeften.

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) heeft daarom een inventarisatie uitgevoerd om zorg- en veiligheidsprofessionals en beleidsmakers beter te ondersteunen bij de vraag: wat is er op dit moment beschikbaar om de online weerbaarheid van jongeren met een LVB te versterken, en wat ontbreekt er nog? Dit rapport is opgesteld in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Met deze inventarisatie wordt het bestaande aanbod en de belangrijkste ontwikkelpunten in kaart gebracht. Zo wordt bijgedragen aan meer samenhang en verdere doorontwikkeling van interventies, en worden professionals ondersteund in hun dagelijkse praktijk. Wie meer wil lezen over LVB en de verbinding met (online) criminaliteit, kan terecht op de themapagina van de Wegwijzer Jeugd en Veiligheid over LVB en bij het Landelijk Kenniscentrum LVB, dat diverse handreikingen en tools bundelt die ook in deze inventarisatie zijn opgenomen.

Het CCV is een onafhankelijke stichting die partijen en veiligheidsprofessionals ondersteunt bij het veiliger en leefbaarder maken van Nederland. Binnen het thema online jeugdcriminaliteit en LVB werkt het CCV aan kennisdeling en praktische toepasbaarheid: door het bundelen van bestaand aanbod, het zichtbaar maken van ontwikkelpunten, het verbinden van domeinen en het stimuleren van ontwikkeling en implementatie van passende interventies.

© 2026. Alle rechten voorbehouden.

Ondanks alle aan de samenstelling van deze uitgave bestede zorg, kan het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele schade die zou kunnen voortvloeien uit enige fout die in deze uitgave zou kunnen voorkomen.

Inhoud

1 Inleiding 4

2 Methode 5

3 Analyse 7

3.1. Reacties van de expertgroep 8

4 Conclusie 10

Bijlage 1: Inventarisatie 12

- Interventies voor online weerbaarheid bij jongeren met een LVB 12
- Interventie die niet direct op LVB gericht is maar toepasbaar voor de doelgroep 21
- Handreikingen voor de begeleiding en ouders 23
- Handreikingen voor het voorkomen van criminele uitbuiting bij jongeren met een LVB 25
- Onderzoeken 27
- Websites voor het versterken van online weerbaarheid voor mensen met een LVB en hun begeleiders 32

Bijlage 2: Uitvraag online criminaliteit onder zorgprofessionals 34

1 Inleiding

De samenleving digitaliseert in hoog tempo. Jongeren groeien op in een wereld waarin online en offline met elkaar verweven zijn. Deze online leefwereld biedt kansen voor ontwikkeling en sociale verbinding, maar brengt ook risico's met zich mee zoals online fraude, sextortion, geldezelproblematiek, cyberpesten, digitale afpersing en andere vormen van online en hybride criminaliteit. Deze kansen en uitdagingen van de online leefwereld vragen om zelfregulatie, kritisch denkvermogen, weerbaarheid en snelle informatieverwerking.

Voor jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB) zijn dit juist domeinen waarin ondersteuning noodzakelijk is. Beperkingen in cognitieve en sociale vaardigheden kunnen het moeilijk maken om online risico's te herkennen, de intenties van anderen goed in te schatten en weerstand te bieden aan druk of manipulatie. Hierdoor lopen zij een verhoogd risico om slachtoffer te worden van online ongewenst gedrag of criminaliteit, maar ook om hierbij (onbewust) zelf betrokken te raken.

Volgens cijfers van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) heeft ongeveer 7,1% van de jongeren tot 18 jaar een LVB.[1] Dit zijn ongeveer 235.000 jongeren op basis van recente bevolkingscijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In deze analyse wordt een bredere leeftijdsgroep van 8 tot en met 27 jaar gehanteerd, gelijk met het programma Preventie met Gezag (PmG). Voor de groep 18–27 jaar zijn echter geen specifieke landelijke cijfers beschikbaar.

Voorafgaand aan deze analyse is in kaart gebracht welke vormen van online criminaliteit voorkomen onder jongeren met een LVB. Hiervoor is een vragenlijst onder zorgprofessionals gedeeld, gezien hun dagelijkse betrokkenheid bij en ervaring met deze doelgroep. Zij hebben aangegeven hoe groot ze de kans achten dat de jongere met een LVB dader of slachtoffer wordt van online criminaliteit. Hun bevindingen (zie bijlage 2) bieden aanknopingspunten voor verdere preventie, signalering en begeleiding.

Naar aanleiding van het bovenstaande rijst de vraag in hoeverre bestaande interventies, handreikingen en beleidsinstrumenten voldoende aansluiten bij de specifieke behoeften van jongeren met een LVB op het gebied van online weerbaarheid. In dit rapport staat de vraag centraal:

Wat is er momenteel beschikbaar om de online weerbaarheid van jongeren met een LVB te versterken?

Deze vraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

- Welke interventies, handreikingen, websites en onderzoeken zijn (niet uitputtend) bekend op het gebied van jongeren met een LVB en (online) criminaliteit?
- Op welke gebieden zijn interventies/handreikingen in mindere mate ontwikkeld of geheel afwezig?
- Op welke gebieden zijn onderzoeken in mindere mate ontwikkeld of geheel afwezig?

[1] Meest recente cijfers SCP uit 2019

2 Methode

De inventarisatie richt zich op interventies, handreikingen, websites en onderzoek, met specifieke aandacht voor online en hybride weerbaarheid onder jongeren met een LVB (met nadruk op 8–27 jaar). Het doel van dit rapport is tweeledig:

1. Het bieden van overzicht en inzicht in bestaande interventies, handreikingen en onderzoek, zodat professionals in zorg, onderwijs, gemeenten en veiligheidsketen beschikken over concreet handelingsperspectief om de weerbaarheid tegen slachtofferschap en betrokkenheid bij online en hybride criminaliteit te vergroten.
2. Het signaleren van hiaten in het huidige aanbod en het aanzetten tot (verdere) ontwikkeling van vernieuwende interventies die beter aansluiten bij de specifieke kenmerken en ondersteuningsbehoeften van jongeren met een LVB.

In deze analyse wordt een LVB gedefinieerd als een IQ tussen de 50 en 70 en beperkingen in adaptieve vaardigheden (conceptueel, sociaal en praktisch functioneren) die zijn ontstaan vóór het 18e levensjaar. Het is een zeer heterogene groep: verschillen in zelfredzaamheid, sociale redzaamheid en leervermogen zijn groot, evenals de mate waarin iemand ondersteuning nodig heeft.

Scope

De analyse is gericht op interventies, handreikingen, websites en onderzoeken die gericht zijn op jongeren van 8 t/m 27 jaar met een LVB. Er is gekozen voor dezelfde leeftijd die ook door PmG-gemeenten wordt aangehouden. Doordat de cognitieve leeftijd van mensen met een LVB afwijkt van hun werkelijke leeftijd kunnen de interventies mogelijk ook werkzaam of bruikbaar zijn voor mensen boven de 27 jaar.

In deze analyse is gefocust op de digitale weerbaarheid, waarvoor de volgende definitie wordt gebruikt: het vermogen om online risico's te herkennen, hiernaar te handelen en om te gaan met de gevolgen van online incidenten of criminaliteit. Hierdoor vallen interventies en handreikingen die gericht zijn op digitale vaardigheden of geletterdheid (zoals het gebruik van DigiD of online bankzaken) buiten de scope. Uit eerder onderzoek blijkt dat jongeren met een LVB online worden geronseld voor criminele klussen en zo slachtoffer worden van criminele uitbuiting. Dit thema wordt daarom ook meegenomen in de inventarisatie.

De inventarisatie is uitgevoerd door middel van literatuuronderzoek, gesprekken met professionals en data uit het lopende onderzoek naar best practices in de online leefwereld van jongeren, uitgevoerd door Partner in Crime.

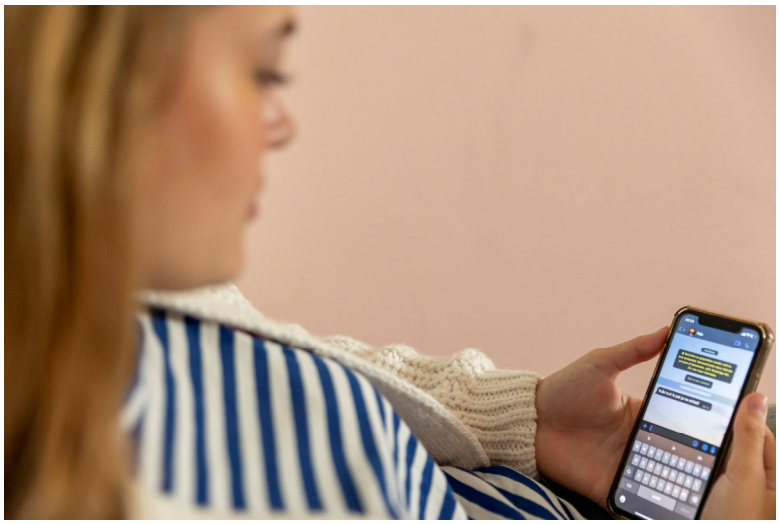

Analyse
De verzamelde interventies, handreikingen, websites en onderzoeken zijn systematisch geanalyseerd op basis van vooraf vastgestelde criteria.

Interventies
De interventies zijn in kaart gebracht via:
- CCV-overzichtsmateriaal;
- de databank Effectieve Jeugdinterventies van het NJi;
- websites zoals Leuker Online en Mediajungle;
- aanvullende deskresearch via ontwikkelaars en projectpagina's.

Per interventie is gekeken naar:
- doelgroep (leeftijd, LVB-specificiteit);
- type interventie (preventief, reactief);
- setting (onderwijs, zorg, vrije tijd);
- rol van begeleiding;
- mate van onderbouwing (evidence-based, practice based).

Handreikingen
Handreikingen, infographics en tools voor professionals en ouders zijn geïnventariseerd via:
- kennisplatforms (o.a. Landelijk Kenniscentrum LVB en Leuker Online);
- zorg- en veiligheidsorganisaties.

De analyse richtte zich op:
- beoogd gebruik (informatie, signalering, handelingsperspectief);
- doelgroep (professionals, ouders, jongeren);
- toepasbaarheid in de praktijk;
- mate van aansluiting bij online criminaliteit en criminele uitbuiting.

Websites
Websites zijn geïnventariseerd op basis van:
- toegankelijkheid voor mensen met een LVB;
- inhoudelijke focus (mediawijsheid, online veiligheid, criminaliteit);
- praktische toepasbaarheid voor jongeren en begeleiders.

Onderzoek
Onderzoeken zijn geselecteerd op basis van:
- relevantie voor jongeren met een LVB;
- focus op digitale leefwereld en online risico's;
- toepasbaarheid voor preventie en begeleiding.

Validatie
De voorlopige bevindingen zijn besproken en aangescherpt op basis van input van professionals uit het publieke domein, het private domein, maatschappelijke organisaties en onderzoek. Het rapport is voorgelegd en schriftelijk van feedback voorzien door deze expertgroep. Deze toetsing had als doel om de herkenbaarheid van de analyse te vergroten en ontbrekende perspectieven te signaleren.

3 Analyse

De inventarisatie (zie bijlage 1) laat zien dat er een groeiend maar gefragmenteerd aanbod bestaat aan interventies, handreikingen en tools gericht op online weerbaarheid van jongeren met een LVB. Het merendeel van dit aanbod:

- is preventief van aard;
- richt zich op bewustwording, gesprek en kennis vergroten;
- is ontwikkeld vanuit onderwijs- of zorgcontexten.

Tegelijkertijd is het aanbod sterk afhankelijk van losse initiatieven en ontbreekt structurele opschaling, evaluatie en borging. Uit de analyse zijn de volgende hiaten naar voren gekomen:

1. **Inhoudelijke hiaten**
   Er is een aanbod van acht interventies die LVB-specifiek én primair voor online weerbaarheid zijn ontworpen (zie bijlage 1). Twee interventies zijn mogelijk geschikt voor de doelgroep maar niet expliciet voor de doelgroep ontwikkeld. Bestaande interventies richten zich vaak op algemene online veiligheid of mediawijsheid en dienen als gesprekshulp. Daarbij zijn er wel interventies die zich focussen op online weerbaarheid, maar er is beperkt aanbod gevonden waarbij expliciet aandacht wordt besteed aan de wisselwerking tussen online en offline gedrag.

   Ten tweede is er minder aanbod voor oudere jongeren van 18 t/m 27 jaar: het aanbod richt zich veelal op onderwijscontexten waardoor deze jongeren mogelijk niet bereikt worden of het aanbod niet aansluit op hun belevingswereld. Voor jongvolwassenen met een LVB, met name buiten het onderwijs (bijvoorbeeld in dagbesteding, werk of begeleid wonen), is het aanbod beperkt en versnipperd.

   Ten slotte is het niet duidelijk of, en in hoeverre, bestaande werkwijzen die niet specifiek voor LVB zijn ontwikkeld, geschikt gemaakt kunnen worden en daadwerkelijk aansluiten bij deze doelgroep. Het beschikbare aanbod op dit vlak is klein of onvoldoende bekend. Vervolgonderzoek kan inzicht geven in welke aspecten ontbreken en op welke manier werkwijzen verbeterd of aangepast moeten worden.

2. **Methodische hiaten**
   Slechts een klein deel van de interventies is onderzocht op effectiviteit. Veel interventies zijn praktijkgedreven ontwikkeld en positief ontvangen door professionals maar (nog) niet systematisch geëvalueerd.
   Hierdoor is onbekend:
   - welke werkzame elementen effectief bijdragen aan online weerbaarheid bij jongeren met een LVB;
   - welke interventies duurzaam effectief zijn;
   - hoe interventies het best opgeschaald kunnen worden.

   Daarnaast ontbreekt kennis over hoe interventies in de praktijk systematisch geëvalueerd kunnen worden. N=1-onderzoek wordt in andere domeinen gezien als een waardevolle methode om bij heterogene doelgroepen inzicht te krijgen in werkzame elementen en individuele effecten, maar is voor online weerbaarheid van jongeren met een LVB nog nauwelijks toegepast. [2]

[2] De Bruijn, et al. (2025). N=1 onderzoek. Een praktische handleiding voor professionals. Amsterdam: Boom.

3. **Onvoldoende structurele betrokkenheid van begeleiders**
   Uit de interventies, handreikingen en onderzoeken komt naar voren dat begeleiding een belangrijke rol heeft in de ondersteuning van jongeren. Echter ontbreekt vaak:
   - kennis en handelingsperspectief over online weerbaarheid bij professionals;
   - expliciete training of ondersteuning van professionals vanuit de organisatie;
   - aansluiting bij bestaande zorg- of onderwijsstructuren;
   - borging in beleid of werkprocessen.

   Er is materiaal voor begeleiders, maar structurele training, inbedding in werkprocessen en borging ontbreken vaak.

4. **Beperkte aansluiting tussen zorg, onderwijs en het veiligheidsdomein**
   De meeste interventies zijn domeinspecifiek ontwikkeld. Er ontbreekt aandacht voor:
   - samenwerking tussen zorg, onderwijs, gemeenten en veiligheidsketen;
   - signalering én opvolging bij (vermoedelijke) uitbuiting;
   - eenduidige rollen en verantwoordelijkheden.

3.1. Reacties van de expertgroep

De inventarisatie en bovenstaande analyse is voorgelegd aan een expertgroep die direct of indirect met de doelgroep werkt. Zij hebben de inventarisatie aangevuld en onderstaande reacties gegeven.

Geen homogene doelgroep
Allereerst wordt benadrukt dat mensen met een LVB geen homogene doelgroep vormen. Er bestaan grote verschillen in vaardigheden, ondersteuningsbehoeften en risicofactoren, waardoor een uniforme aanpak onvoldoende aansluit. Effectieve interventies vragen om meer differentiatie naar subdoelgroepen, levensfase en context. Daarbij verdient ook de groep met een beperkt leervermogen (IQ 75-85) aandacht, omdat zij vaak vergelijkbare kwetsbaarheden ervaren maar niet altijd binnen de huidige doelgroepafbakening vallen.

Aandacht voor volwassenen
Daarnaast wijzen experts op het belang van meer aandacht voor volwassenen met een LVB. Veel bestaande interventies richten zich op kinderen en jongeren, terwijl wordt vermoed dat oudere doelgroepen minstens even kwetsbaar zijn.

Sociale omgeving
Een belangrijk thema is de rol van de sociale omgeving. Begeleiders, ouders, peers en andere belangrijke personen kunnen een grote invloed hebben op de digitale weerbaarheid van mensen met een LVB. Begeleiders worden vaak gezien als beschermende factor, maar structurele scholing, ondersteuning en inbedding van digitale weerbaarheid in werkprocessen ontbreken vaak nog. Ook de samenwerking tussen ouders, onderwijs, zorg en veiligheid blijkt nog beperkt, terwijl onderzoek en praktijkervaringen laten zien dat een gezamenlijke aanpak juist van groot belang is.

Structurele inbedding
Verschillende experts benadrukken daarnaast dat digitale weerbaarheid nog onvoldoende wordt beschouwd als onderdeel van de basiszorg. Veel cliënten brengen dagelijks uren online door, vaak zonder toezicht of begeleiding. Mediaopvoeding, digitale ondersteuning en online weerbaarheid zouden daarom een structurele plaats moeten krijgen binnen de dagelijkse zorg- en begeleidingspraktijk. Daarbij is maatwerk essentieel: per cliënt, situatie en online context moet worden bekeken welke ondersteuning passend is.

Langdurige, samenhangende en domeinoverstijgende aanpak

Een andere witte vlek betreft het ontbreken van een meer integrale, domeinoverstijgende aanpak. Veel bestaande interventies richten zich op één doelgroep of één specifiek risico en hebben vaak het karakter van een eenmalige activiteit. Meer aandacht is nodig voor langdurige, samenhangende aanpakken waarin ouders, scholen, zorgorganisaties, gemeenten en politie gezamenlijk optrekken. Daarbij moet niet alleen aandacht zijn voor risico's, maar ook voor het leren omgaan met de kansen, verleidingen en uitdagingen van de digitale wereld.

Strafrechtketen
Hoewel er ontwikkelingen zijn, zoals gespecialiseerde verhoorders voor kwetsbare verdachten en meer aandacht voor LVB binnen de strafrechtketen, wordt kwetsbaarheid nog niet altijd tijdig herkend. Daarbij wijzen experts erop dat beperkt ouderlijk toezicht volgens recent onderzoek samenhangt met het ontstaan van online criminaliteit, wat opnieuw het belang onderstreept van een bredere, systeemgerichte benadering.

Toegankelijkheid en toepasbaarheid materiaal
Een terugkerend thema is het ontbreken van een stevige kennisbasis. Zowel nationaal als internationaal zijn nog relatief weinig interventies systematisch onderzocht op effectiviteit. Hierdoor is nog onvoldoende bekend welke interventies daadwerkelijk werken, voor wie zij werken en onder welke omstandigheden. Verschillende experts geven aan dat de grootste behoefte mogelijk niet ligt in het ontwikkelen van nieuwe interventies, maar in het beter toegankelijk en toepasbaar maken van bestaande kennis en materialen. Professionals weten niet altijd welke interventies beschikbaar zijn, voor welke doelgroep deze geschikt zijn en hoe deze in de dagelijkse begeleiding gebruikt kunnen worden.

Doorontwikkeling
Daarnaast ontbreekt vaak ondersteunend implementatiemateriaal. Denk aan handreikingen voor het voeren van gesprekken, het stellen van doelen, het oefenen van vaardigheden en het evalueren van voortgang. Ook wordt gewezen op het belang van het verzamelen en delen van best practices van professionals die al succesvol met bestaande materialen werken. Hierdoor kunnen kennis, interventies en materialen sneller hun weg vinden naar de praktijk en beter aansluiten bij de diversiteit van de doelgroep. Effectiviteitsonderzoek is waardevol, maar vraagt veel tijd en wat voor de ene jongere werkt, hoeft niet automatisch voor de andere te werken. Het verzamelen van praktijkervaringen van professionals die al succesvol met bestaande materialen werken, kan daarom een belangrijke eerste stap zijn om andere professionals meer handelingsperspectief te bieden.

Tegelijkertijd zien de experts duidelijke kansen voor verdere ontwikkeling. Zij benadrukken het belang van duurzame samenwerking tussen praktijk, beleid en onderzoek en pleiten voor een landelijk kennisnetwerk waarin kennis, ervaringen en inzichten worden gedeeld. Daarnaast is behoefte aan meer onderzoek naar beschermende factoren, de rol van ouders, begeleiders en peers, sociale netwerken, effectieve samenwerking tussen domeinen en interventies die aansluiten bij de diversiteit en complexiteit van de doelgroep. Ook wordt genoemd dat groepsgerichte werkvormen rondom online weerbaarheid en een betere ondersteuning van ouders bij het gebruik van bestaande materialen waardevolle aanvullingen kunnen zijn.

4 Conclusie

De grootste witte vlek lijkt niet het ontbreken van interventies, maar het ontbreken van een samenhangende, structurele en onderbouwde aanpak. Veel initiatieven richten zich op bewustwording en kennisoverdracht, terwijl minder bekend is hoe duurzame gedragsverandering kan worden bereikt, hoe het sociale netwerk effectief kan worden betrokken en hoe digitale weerbaarheid structureel kan worden ingebed in zorg, onderwijs en veiligheid. Interventies en handreikingen zijn momenteel losse producten, zonder samenhang en verbinding. Het aanbod richt zich vooral op preventie, bewustwording en het stimuleren van gesprek. Verdiepend aanbod gericht op directe gedragsverandering, met name bij oudere jongeren en in hybride vormen van criminaliteit, is beperkt aanwezig. Structurele training, ondersteuning en inbedding in werkprocessen ontbreken daarbij vaak nog. Hierdoor blijft digitale weerbaarheid te veel afhankelijk van individuele professionals en krijgt het nog onvoldoende een plek binnen de dagelijkse begeleidings- en zorgpraktijk. Digitale weerbaarheid zou meer beschouwd moeten worden als onderdeel van de basiszorg en mediaopvoeding voor jongeren met een LVB.

Daarnaast ontbreekt het aan structurele (effect)evaluatie, waardoor inzicht in werkzame elementen, duurzame effecten en toepassingsmogelijkheden van interventies beperkt blijft. Met het oog op het landelijk kwaliteitskader effectieve jeugdinterventies is dit een belangrijk ontwikkelpunt. Tegelijkertijd geven experts aan dat de behoefte niet uitsluitend ligt in het ontwikkelen van nieuwe interventies, maar ook in het beter toegankelijk, vindbaar en toepasbaar maken van bestaande kennis en materialen. Professionals weten niet altijd welke interventies beschikbaar zijn, voor welke doelgroep deze geschikt zijn en hoe zij deze in de dagelijkse praktijk kunnen inzetten. Het verzamelen en delen van best practices kan hierin een belangrijke eerste stap zijn.

Tot slot is de aansluiting tussen zorg, onderwijs, gemeenten, veiligheid en de strafrechtketen nog beperkt ontwikkeld. De bevindingen maken duidelijk dat verdere investering nodig is in samenhang, implementatie, kennisontwikkeling en samenwerking tussen domeinen. Al met al is er behoefte aan een duurzame en integrale aanpak waarin bestaande interventies beter op elkaar aansluiten, verder worden doorontwikkeld, structureel worden ingebed in de praktijk en ondersteund worden door professionals, ouders en samenwerkende netwerkpartners.

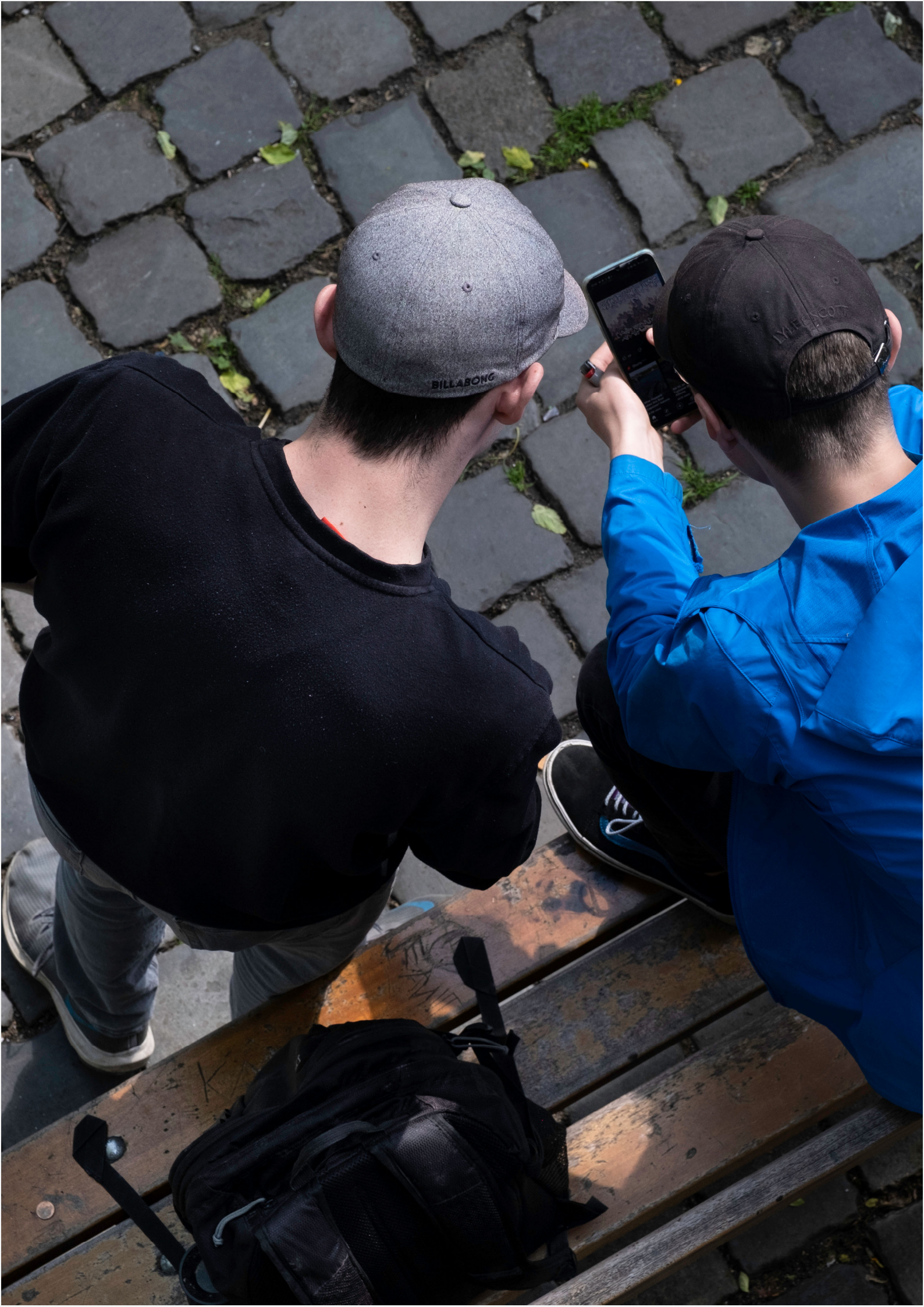
BILLABONG

Bijlage 1: Inventarisatie

Interventies voor online weerbaarheid bij jongeren met een LVB

InternetHelden Basis – Bureau Jeugd & Media

InternetHelden is een onderwijsprogramma van Bureau Jeugd & Media over online veiligheid en digitaal burgerschap (mediawijsheid). Voor het voortgezet speciaal onderwijs is er een aparte module: de InternetHelden Basis. Deze lessen zijn korter (20-30 minuten), in begrijpelijke taal en in meerdere lessen verdeeld. De lessen passen in het model voor digitale geletterdheid van SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling) in het onderdeel mediawijsheid.

De lessen zijn gericht op het voorkomen van slachtofferschap en zijn gericht op preventie. De lessen belichten thema's als privacy, online oplichting, geldezels, online veiligheid (wachtwoorden en openbare wifi), fijne online communicatie (vrienden, pesten), hulp vragen, gezond mediagebruik (gamen, verslaving) en nep en echt (mis- en desinformatie, AI).

De lessen zijn ontworpen volgens het stramien Kijken, Denken, Doen. De jongeren zien een filmpje, vervolgens wordt een vraag gesteld, gevolgd met een opdracht. Er is daarnaast extra materiaal met posters voor in de klas. Op de posters staan leerdoelen die als handvat en toets gebruikt kan worden. Deze bevat de belangrijkste leerpunten van de les, geformuleerd in de ik-boodschap. De docent kiest welke hij/zij relevant vindt om uit te printen en op te hangen. Zo kan de docent, het liefst regelmatig, makkelijk terugkomen op de inhoud van de les.

Het onderwijsprogramma helpt om het gesprek tussen begeleiding en de jongere te stimuleren. Jongeren leren door het lesprogramma na te denken over de thema's, risico's te herkennen, gewenst gedrag te bespreken en te leren wat ze kunnen doen als ze hulp nodig hebben.

Kosten interventie
De lessen zijn gratis toegankelijk, en bij elke les is een (gratis) poster te downloaden.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren in het speciaal voortgezet onderwijs en ook passend voor groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs.

Uitgevoerd door
De primaire doelgroep is het speciaal onderwijs scholen, maar de lessen zijn ook toepasbaar voor groep 7 en 8. De lessen worden uitgevoerd door leraren.

Erkenning of practice based
Er is geen (wetenschappelijk) onderzoek of evaluatie gedaan op het materiaal. De interventie wordt positief ervaren door professionals. De lessen zijn ontwikkeld in nauw contact met het speciaal onderwijs en de doelgroep.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu.	Jongeren vanaf 10 jaar.	Nee.	Onderwijs.

Mediajungle – bordspel, app en online omgeving

Mediajungle maakt educatieve materialen die kinderen, jongeren en volwassenen helpen om spelenderwijs te leren omgaan met media, technologie en kritische digitale vaardigheden. De producten van Mediajungle zijn speciaal ontwikkeld voor jongeren met een LVB om risico's en gevaren in de online wereld te herkennen en werkt preventief. Onderwerpen die terugkomen in de spellen en praatplaten zijn onder andere online daten, online pesten, phishing, uitbuiting, seksualiteit online en geldezels. De instrumenten zijn ontwikkeld om het gesprek tussen begeleiding en de jongere te stimuleren en zo risico's te herkennen en gewenst gedrag aan te leren.

Er zijn verschillende bordspellen, met kletskaarten met stellingen en vragen over media en mediawijsheid. Een deel van de spellen is gekoppeld met Leuker Online voor extra informatie voor begeleiders.

Daarnaast is er een educatieplatform voor het onderwijs, zorg en ondersteuning, en bibliotheken en BSO. Op dit platform heeft men toegang tot de Mediajungle serious games, interactieve educatieve materialen en masterclasses voor docenten en professionals. Er zijn verschillende lidmaatschappen en de informatie wordt continu vernieuwd en aangepast aan de huidige ontwikkelen.

1 Mediajungle Bordspel speciale editie voor zorg en SO
De Mediajungle Bordspel Speciale Editie is een uitgebreid bordspel met app, speciaal ontwikkeld voor spelers die extra ondersteuning nodig hebben. Met vereenvoudigde vragen, herhaling en visuele ondersteuning leren deelnemers spelenderwijs over sociale media, online gedrag en thema's zoals pesten, gamen en misleiding. Het spel bevat daarnaast praatplaten, minigames en opdrachten. Deze editie is vooral geschikt voor mensen met een verstandelijke beperking of leerproblemen en wordt veel gebruikt in het speciaal onderwijs en de zorg, onder begeleiding van een volwassene of begeleider.

2 Mediajungle Praatplaten
De Mediajungle Praatplaten zijn een set gesprekskaarten met visuele platen die helpen om op een laagdrempelige manier in gesprek te gaan over sociale media en online gedrag. Met vragen, tips, uitleg en QR-codes naar video's leren deelnemers samen over thema's zoals gamen, online pesten en privacy.

3 Mediajungle King of the Jungle
De Mediajungle King of the Jungle is een interactief spel waarin spelers samen de kansen en risico's van online media ontdekken. Met een combinatie van digitale opdrachten en fysieke spelelementen zoals quiz- en opdrachtkaarten voeren deelnemers opdrachten uit, beantwoorden vragen en verzamelen punten.

Het spel stimuleert samenwerking en gesprek over thema's als veilig, sociaal, creatief en gezond mediagebruik. Het is geschikt voor gebruik op school of in groepen en kan gespeeld worden via een tablet, laptop of telefoon.

4 Super Fake Safari
De Super Fake Safari is een speelse combinatie van een fysieke puzzel en een app. Spelers leren op interactieve wijze meer over vier verschillende vormen van desinformatie. Clickbait, nepnieuws, deepfake technologie en de onwerkelijke wereld van sociale media worden stap voor stap eenvoudig uitgelegd. De spelers sluiten steeds een onderdeel af door de juiste vorm van desinformatie op de puzzel te vinden. Zo leer je desinformatie ook in een andere context herkennen.

5 Grip op je grens
Met Grip op je grens, beschikbaar via het educatieplatform, leer je het moment herkennen wanneer iemand mogelijk kwade bedoelingen heeft. Een chatgesprek begint namelijk in bijna alle gevallen gezellig en leuk. Er is echter altijd een moment wanneer het gesprek een andere wending aanneemt en er mogelijk gevaar dreigt. Dat is het moment wanneer iemand dreigt over de grens te gaan. Met behulp van tien rode vlaggen kan een gesprek getoetst worden. Kinderen en jongeren leren aan de hand van een fictief chatgesprek hoe ze zich voelen en welke rode vlaggen zij kunnen zien. Tot slot wordt er handelingsperspectief gegeven.

Kosten interventie
Divers, afhankelijk van het product. De online leeromgeving is gratis.

Doelgroep
De interventie is gericht op mensen tussen de 8 en 88 jaar oud, en ook geschikt voor jongeren met een LVB.

Uitgevoerd door
De interventie kan worden uitgevoerd door iedereen die met jongeren met een LVB werkt.

Erkenning of practice based
De interventie is een practice based interventie, gebouwd op verschillende theoretische methodieken en modellen.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu en de omgeving.	Mensen tussen de 8 en 88 jaar.	Ja.	Onderwijs, zorg, bibliotheken, veiligheid.

Nep Echt! – Lectoraat Jeugd & Media Windesheim

Nep Echt is overgenomen door Mediajungle. Het is inmiddels een onderdeel van het Educatieplatform.

De app Nep Echt! is ontwikkeld om jongeren zelfstandiger en veiliger online te laten leven. De app is speciaal ontwikkeld voor jongeren met een LVB. Het doel van de app is dat jongeren beter online informatie kunnen duiden. Door middel van checkvragen kunnen zij controleren of online informatie nep of echt is. Jongeren kunnen uitleg en voorbeelden krijgen bij elk platform.

De app is een instrument voor jongeren met een LVB om zelfstandiger en veilig online te leven. De app kan preventief en reactief worden ingezet door begeleiding, ouders of leraren om te leren wat je kan checken online. Wanneer jongeren online actief zijn, kunnen zij checken of iets echt of nep is.

De apps die jongeren kunnen controleren: Tinder | Instagram | Marktplaats | SnapChat | WhatsApp | Berichten | Telefoon | E-mail | Facebook | TikTok | Messenger | Safari | Google Chrome | Telegram | Grindr | Discord | Omegle.

Jongeren kunnen de app zelfstandig gebruiken wanneer ze een risico herkennen. Daarnaast kan de app gebruikt worden om het gesprek tussen begeleiding en de jongere te stimuleren en zo preventief risico's te behandelen.

Kosten interventie
De app is kosteloos te downloaden.

Doelgroep
De app is gericht op jongeren met een LVB.

Uitgevoerd door
De jongere kan de app zelfstandig gebruiken. Er is geen vast lesprogramma maar de app is ook te gebruiken in het onderwijs, door ouders of begeleiding van dagbesteding.

Erkenning of practice based
Onbekend.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR	UITGEVOERD DOOR
Individu.	Iedereen die een telefoon gebruikt.	Ja.	Iedereen.

Cyber Experience voor jongeren met een LVB – gemeente Breda (in ontwikkeling, verwacht 2026)

Cyber Experience is een initiatief van de gemeente Breda in samenwerking met het lectoraat Cyberweerbare Organisatie van Avans Breda, dat zich richt op het vergroten van de digitale weerbaarheid van jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB). Het project ontwikkelt een interactieve digitale leeromgeving waarin jongeren in een veilige setting ervaren hoe het is om slachtoffer te worden van online criminaliteit. De thema's die worden belicht zijn online ronselen, online oplichting en sextortion.

De leerervaring is praktijkgericht en sluit aan bij de belevingswereld van jongeren met een LVB. Door realistische scenario's en gamification-elementen worden jongeren actief betrokken. De interventie wordt aangeboden via een mobiele app en een cardboard VR-prototype.

De interventie is gericht op het laten ervaren van de online risico's en hiermee het gesprek stimuleren tussen begeleiders en de jongeren. Hiermee leren jongeren risico's signaleren en herkennen. Ook wordt er een leermethode ontwikkeld, als onderdeel van de lesmethode voor de begeleiders, om gewenst gedrag aan te leren. Jongeren leren op deze manier wat zij moeten doen wanneer ze een risico signaleren.

Kosten interventie
Onbekend.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren van 13-16 jaar oud met een licht verstandelijke beperking.

Uitgevoerd door
De primaire doelgroep is het speciaal onderwijs, maar er wordt onderzocht of ouders ook betrokken kunnen worden. De VR kan ook bij dagbesteding of op andere plekken worden ingezet. Wel is een POW (Persoonlijk Online Weerbaarheidsplan) nodig, inclusief training voor de begeleider.

Erkenning of practice based
De interventie is momenteel in ontwikkeling. Er wordt gewerkt aan een evaluatiemethode waardoor het mogelijk een evidence based interventie wordt. Het prototype van het project is theoretisch onderbouwd, de scenario's voor het prototype zijn ontwikkeld op basis van de scenario's die Helder Theater voor leerjaar 1 t/m 3 in het VSO heeft gespeeld en het prototype (cardboard) is getest bij 14 leerlingen uit het VSO.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu.	13-16 jaar.	Nee.	Onderwijs (mogelijk dagbesteding, bibliotheken, politie en ouders, mits goede begeleiding).

Cyberweerbaarheidsproject Hogeschool Saxion en Windesheim

Er is een ervaringsgerichte interventie ontwikkeld voor mensen met een LVB, gericht op het vergroten van cyberweerbaarheid, en specifiek online oplichting. De basis van de interventie is de ontwikkelde tool rond geldezels binnen Mediajungle, een bestaande tool die kennis over online risico's vergroot. De interventie is naast specifiek op geldezels, ook breder uitgewerkt rond algemene principes die gelden bij cyberweerbaarheid. In de interventie is naast het vergroten van kennis ook de nadruk gelegd op het verbeteren van attitude en vaardigheden.

Omdat het niet mogelijk bleek om attitude- en vaardigheidselementen kosteloos in Mediajungle te integreren, is gekozen voor een aanvullende interventie die naast Mediajungle wordt ingezet.

De interventie bestaat uit:
Informatieposters op geldezels die op laagdrempelige en visuele wijze uitleggen:

- Hoe iemand geronseld kan worden als geldezel;
- Welke stappen daarbij worden gezet;
- Wat de gevolgen zijn;
- Welk gedrag gewenst is (bijv. géén pinpas uitlenen).

Informatieposters op cyberweerbaarheid die op laagdrempelige en visuele wijze uitleggen:

- Wat moet je doen als iemand iets persoonlijks van je vraagt;
- Welk gedrag gewenst is;
- Hoe het gesprek aan te gaan.

Praktische instructie-handleidingen voor begeleiders, met:

- Oefeningen om 'nee' te leren zeggen tegen het uitlenen van persoonlijke gegevens;
- Ademhalingsoefeningen om emoties te reguleren en stress te verminderen.

De interventie is expliciet ervaringsgericht en lichaamsgericht: jongeren en volwassenen leren risico's herkennen, emoties reguleren en gewenst gedrag oefenen. Daarnaast stimuleert de interventie het gesprek tussen jongere en begeleider.

Kosten interventie
De posters en handleidingen zijn gratis en onderdeel van het onderzoeksrapport.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren en volwassenen met een LVB en kinderen van de basisschool. Het richt zich zowel op de deelnemer als de schil eromheen (ouders, begeleiders).

Uitgevoerd door
De interventie wordt uitgevoerd door begeleiders van mensen met een LVB of leraren in het speciaal onderwijs samen met de jongere/volwassene met een LVB.

Erkenning of practice based
Het onderzoek is practice based en de interventie is ontworpen met doorlopende feedback van begeleiders.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu en de omgeving.	Vanaf 10 jaar.	Nee.	Onderwijs en zorg.

Sociale Slimmeriken – 's Heeren Loo, 2014

Sociale Slimmeriken is een educatief spel dat deelnemers laat nadenken over hun gedrag op sociale media. Het spel bestaat uit kaartjes met stellingen en opdrachten en heeft een opzet die lijkt op een memoryspel. Door dit spel kan digitale media en de risico's die hiermee verbonden zijn, bespreekbaar worden gemaakt. Het heeft als doel de online weerbaarheid te versterken en werkt preventief.

Door het spelen worden onderwerpen zoals privacy, online gedrag en risico's van sociale media op een laagdrempelige manier bespreekbaar gemaakt. Het spel stimuleert deelnemers om na te denken over keuzes die zij online maken en hierover met anderen in gesprek te gaan.

Het hoofddoel is het versterken van online weerbaarheid en het vergroten van mediawijsheid. De interventie werkt daarmee preventief, doordat deelnemers beter leren omgaan met digitale risico's. Het spel heeft in 2023 een update gekregen.

Kosten interventie
Het spel is te koop voor 35,95 euro via de website van 's Heeren Loo.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren met een LVB, oudere cliënten, begeleiders, vrienden en familie.

Uitgevoerd door
De interventie kan worden uitgevoerd door iedereen die met jongeren met een LVB werkt, zoals zorgprofessionals, begeleiders en docenten.

Erkenning of practice based
Sociale Slimmeriken is practice based en gebaseerd op praktijkervaringen en behoeften uit het werkveld.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu en de omgeving.	Jongeren en volwassenen.	Nee.	Onderwijs, zorg, bibliotheken, veiligheid.

Jij bent de baas! Interactieve film voor jongeren (met een LVB) – RIEC Limburg, VAR, het CCV (2026)

RIEC Limburg, VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam (VAR) en het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) hebben een interactieve film voor jongeren (met een LVB) ontwikkeld. In de film leren jongeren op een interactieve manier meer over risico's in de online leefwereld en hoe zij hierop kunnen reageren. De film bestaat uit drie herkenbare scenario's: geldezels, het delen van intieme beelden online en online pesten. Jongeren bekijken telkens een filmpje en maken vervolgens zelf keuzes die het verloop van het scenario bepalen. In het scenario over geldezels staat bijvoorbeeld het al dan niet uitlenen van een bankpas centraal, waarbij jongeren oefenen met het maken van veilige keuzes. De interactieve film wordt ontwikkeld in combinatie met een handreiking voor scholen in het (speciaal) voortgezet onderwijs. De film is in samenwerking met LVB-professionals ontwikkeld en getest bij jongeren met een LVB.

Kosten interventie
De film is kosteloos te downloaden via de website van het CCV.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren tussen de 11 en 16 jaar oud. De film is ook geschikt voor jongeren met een LVB.

Uitgevoerd door
De interventie kan worden uitgevoerd door iedereen die met jongeren (met een LVB) werkt.

Erkenning of practice based
De interventie is practice based en gebaseerd op praktijkervaringen en expertise van professionals die werken met jongeren met een LVB én jongeren met een LVB. De jongeren hebben de film getest en hun inzichten zijn meegenomen in de doorontwikkeling. Daarnaast zijn inzichten uit onderzoek naar leer- en ontwikkelmethoden voor jongeren met een LVB meegenomen in de ontwikkeling van de interventie.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu en de omgeving.	Jongeren vanaf 11 jaar oud.	Nee.	Onderwijs, zorg, bibliotheken, veiligheid.

Escaperoomspel 'In het hoofd van de hacker' – Hogeschool Leiden, 2022

'In het hoofd van de hacker' is een bordspel met escape-room-elementen, ontwikkeld voor jongeren met een LVB en hun begeleiders. Het spel is ontwikkeld door de onderzoeksgroep Professioneel Omgaan met Risicovol Gedrag van Hogeschool Leiden, in samenwerking met zorgorganisatie Middin.

Het spel heeft als doel het gesprek over de digitale leefwereld met jongeren met een LVB op een laagdrempelige, speelse en veilige manier op gang te brengen. In het spel stappen jongeren als het ware in het hoofd van een hacker en voeren zij opdrachten uit die hen laten nadenken over online gedrag, risico's en sociale interacties online.

Kenmerkend voor de interventie is dat:

- Begeleiders niet meespelen, maar optreden als spelbegeleider;
- Het spel bewust is ontworpen als gespreksinstrument, niet als kennistest;
- De focus ligt op ervaring, reflectie en dialoog over digitaal gedrag;
- Het spel inspeelt op mediawijsheid en prosociaal online gedrag.

Kosten interventie
67,95 euro, te verkrijgen via Hogeschool Leiden.

Doelgroep
De interventie is gericht op jongeren met een LVB vanaf 11 jaar. Ook geschikt voor jongeren in groep 7 en 8 van het regulier basisonderwijs.

Uitgevoerd door
De interventie kan worden uitgevoerd door iedereen die met jongeren met een LVB werkt.

Erkenning of practice based
Het spel is practice based en onderbouwd met onderzoek: het is ontwikkeld vanuit praktijkvragen van begeleiders, inhoudelijk gebaseerd op onderzoek naar online gedrag en risico's bij jongeren met een LVB, tot stand gekomen binnen onderzoeksgroep Professioneel Omgaan met Risicovol Gedrag van Hogeschool Leiden en erkend als waardevol mediawijsheidsinitiatief door Netwerk Mediawijsheid, maar heeft geen formele NJi-erkenning als evidence-based interventie.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu en de omgeving.	Jongeren en volwassenen.	Nee.	Onderwijs, zorg, bibliotheken, veiligheid.

Interventie die niet direct op LVB gericht is maar toepasbaar voor de doelgroep

Risk Factory – Limburg

De Risk Factory is een interventie waarin leerlingen uit groep 8 en het voortgezet onderwijs zich bewust worden van verschillende risico's in het dagelijks leven. Door middel van levensechte, nagebootste situaties krijgen deelnemers de kans om (on)veiligheid te ervaren en te oefenen met het nemen van passende maatregelen. De aanpak is interactief en gebaseerd op praktijkgerichte veiligheidsscenario's, waarbij het principe 'Leren door te doen' centraal staat. In de veiligheidsscenario's wordt aandacht besteed aan online weerbaarheid.

De Risk Factory verwelkomt momenteel ook klassen uit het speciaal onderwijs. Leerlingen die in het eerste of tweede jaar van het voortgezet onderwijs zitten, nemen deel aan het lesprogramma dat is afgestemd op groep 8 van het primair onderwijs. Voor leerlingen in het derde en vierde jaar van het voortgezet onderwijs wordt het lesprogramma gevolgd dat aansluit bij het tweede leerjaar van het voorgezet onderwijs.

Kosten interventie
De scholen die worden uitgenodigd kunnen kosteloos de Risk Factory bezoeken.

Doelgroep
Voor leerlingen in het derde en vierde jaar van het voortgezet speciaal onderwijs wordt het lesprogramma gevolgd dat aansluit bij het tweede leerjaar van het VO.

Uitgevoerd door
Risk Factory

Erkenning of practice based
De interventie is door het NJI erkend als ''goed onderbouwd''.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu.	Leerlingen in het derde en vierde jaar van het VSO.	Nee.	Risk Factory.

BUIT in de klas en voor professionals

BUIT in de klas
BUIT is ontwikkeld in opdracht van het projectteam uitbuiting en criminele aanwas van NHVeilig. BUIT in de klas is een lespakket voor jongeren van 12 jaar oud. Met dit lespakket wordt beoogd de weerbaarheid en bewustwording van jongeren rond het thema uitbuiting te vergroten. Thema's als criminele en seksuele uitbuiting komen aan bod. Bij beide thema's bekijken jongeren een film en kunnen ze daarna via een appgesprek 'praten' met de personages uit de film.

BUIT voor professionals
NHVeilig en FIER hebben BUIT voor professionals ontwikkeld. Een praktische e-learning voor professionals die met jongeren werken: op school, de straat of de zorg. De e-learning bestaat uit kennis over criminele en seksuele uitbuiting, signaalherkenning en wat je kan doen met deze signalen.

Kosten interventie
Het lespakket en e-learning zijn gratis.

Doelgroep
BUIT in de klas is voor jongeren vanaf 12 jaar oud en is ook geschikt voor jongeren met een LVB. De e-learning is voor iedereen die met jongeren werkt.

Uitgevoerd door
Jeugdprofessional of docenten.

Erkenning of practice based
BUIT in de klas wordt momenteel geëvalueerd door de Universiteit van Utrecht. Het filmscript voor de film die bij het lespakket hoort is gemaakt samen met praktijkprofessionals die bij dergelijke casussen betrokken zijn. De chatbot en de docenthandreiking zijn ontwikkeld door Garage2020. Zij hebben een vooronderzoek uitgevoerd naar effectieve manieren om aan te sluiten bij de leefwereld van jongeren.

GERICHT OP INDIVIDU/OMGEVING	LEEFTIJD	ZELFSTANDIG UITVOERBAAR?	UITGEVOERD DOOR
Individu.	Jongeren vanaf 12 jaar oud (met een LVB) en jeugdprofessional.	Nee.	De jeugdprofessional (zorg, school, jeugdwerker).

Handreikingen voor de begeleiding en ouders

Handreikingen, infographics en brochures gericht op online weerbaarheid van jongeren met een LVB

- **Handreiking voor jeugdhulpverlening over online seksueel grensoverschrijdend gedrag – steunpunt huiselijk geweld Hollands Midden (2014)**
  Deze handreiking biedt informatie over online seksueel grensoverschrijdend gedrag en tips en adviezen ten behoeve van de online communicatie met jeugdige cliënten. De handreiking bevat concrete adviezen hoe men het gesprek met het kind aan kan gaan over (online) seksueel gedrag maar ook over het accepteren van vriendschapsverzoeken online. Daarnaast worden handvatten voor de ouderbegeleiding gegeven. Ook bevat de handreiking een beknopte lijst met websites, lessen en werkvormen.

  Preventief/reactief
  Preventief.

  Doelgroep
  De handreiking is voor begeleiders en ouders van jongeren (met een LVB).

- **Infographic: stappenplan Sexting - Soa Aids Nederland, Bureau Jeugd & Media**
  Het stappenplan Sexting is een infographic/poster met een overzicht van alle mogelijke acties nadat er een naaktfoto/seksfilmpje op school circuleert. Hierin staat informatie, waaronder tips en hulpmiddelen, om snel te kunnen handelen bij incidenten. Oorspronkelijk is het stappenplan voor de leraar, antipestcoördinator, coördinator sociale veiligheid, preventiemedewerker, veiligheidscoördinator of directie bedoeld. Als begeleider of leidinggevende kun je het stappenplan gebruiken wanneer je bij een signaal niet kan terugvallen op beleid of een protocol met draaiboek. Maar je kunt het ook als inspiratie en checklist gebruiken bij het formuleren en/of implementeren van eigen beleid.

  Preventief/reactief
  Reactief.

  Doelgroep
  De infographic is voor leraren, antipestcoördinatoren, coördinatoren sociale veiligheid, preventiemedewerkers, veiligheidscoördinatoren of directie.

- **Hoe was jouw dag online? – Landelijk Kenniscentrum LVB, 2023**
  Hoe was jouw dag online? is een gesprekstool om het gesprek over online contacten te structureren. Deze tool biedt:
  - Tips voor professionals in het sociaal domein om plezier en risico van online contacten bespreekbaar te maken met de jongeren en hun ouders/verzorgers.
  - Handvatten om jongeren weerbaarder te maken op sociale media en links naar verdieping voor specifieke situaties.
  - Suggesties voor wat je kunt doen als je het gevoel hebt dat er risico is op negatieve ervaringen of dat er al iets is misgegaan.
  - De opgenomen gespreksleidraad helpt het gesprek over online contacten te structureren en geeft suggesties voor vraagstelling.

  Preventief/reactief
  Primair preventief maar ook informatie voor als er iets is misgegaan.

  Doelgroep
  De handreiking is voor professionals/ouders die met jongeren met een LVB werken.

- **Mediawijsheid integreren in zorgplannen – De Tweetfabriek**
  De tool Mediawijsheid integreren in zorgplannen ondersteunt begeleiders bij het opnemen van mediabegeleiding in de dagelijkse ondersteuning en zorg. Omdat mediawijsheid invloed heeft op alle aspecten van het leven, maakt de tool dit zichtbaar door middel van gerichte vragen aan de cliënt. Denk bijvoorbeeld aan vragen over zelfbepaling, zoals: 'Waar kun je terecht als je zelf slachtoffer bent van vervelende dingen op het internet?' Of bij het thema deelname aan de samenleving: 'Heb je online contacten en hoe ga je daarmee om?'

  Preventief/reactie
  Preventief.

  Doelgroep
  De tool is speciaal ontwikkeld voor begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking.

- **Veilig omgaan met sociale media en sexting – LFB en Facebook, 2020**
  De brochure biedt informatie voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking over het gebruik van sociale media en het fenomeen sexting. Het document legt uit wat sociale media zijn, hoe jongeren deze gebruiken én wat sexting betekent. In de brochure staan de verhalen van mensen met een (licht) verstandelijke beperking die sociale media gebruiken, en is dus gemaakt in samenwerking met medewerkers van de landelijke belangenvereniging voor mensen met een verstandelijke beperking.

  Preventief/reactief
  Primair preventief maar ook tips wat je moet doen als het mis gaat.

  Doelgroep
  De brochure is bedoeld voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking.

- **Dewi en social media – Pharos**
  Dewi en social media is een beeldverhaal over het verantwoord gebruik van sociale media voor jongeren. Professionals en vrijwilligers in de (jeugdgezondheids)zorg, het onderwijs of de kinderopvang kunnen het beeldverhaal als hulpmiddel gebruiken bij een gesprek met jongeren en ouders. Het beeldmateriaal ondersteunt een laagdrempelig gesprek met jongeren en ouders.

  Preventief/reactief
  Preventief

  Doelgroep
  Het beeldmateriaal is bedoeld voor professionals en vrijwilligers in de (jeugdgezondheids)zorg, het onderwijs of de kinderopvang.

Handreikingen voor het voorkomen van criminele uitbuiting bij jongeren met een LVB

- **Handreiking Werken aan een goede samenwerking tussen zorgprofessionals en politie – Landelijk Kenniscentrum LVB, 2024**
  Zorgprofessionals en politie zetten zich in voor de veiligheid van jongeren die (mogelijk) slachtoffer zijn van uitbuiting. Criminele uitbuiting kan ook online beginnen. Voor een succesvolle aanpak hebben beide sectoren elkaar nodig in het traject van signalering tot behandeling en aangifte. Dat vraagt om samenwerking en kennis van elkaars werkwijze en verantwoordelijkheden. Deze handreiking van het Landelijk Kenniscentrum LVB:
  - biedt actuele kennis over uitbuitingsproblematiek;
  - gaat in op wat werkt in de aanpak van uitbuiting;
  - geeft overzicht van rollen en verantwoordelijkheden van beide partijen en informatiedeling;
  - en biedt handvatten en aanbevelingen voor een goede samenwerking tussen verschillende beroepsgroepen.

  De tips staan ingedeeld per beroepsgroep zodat eenvoudig te zien is wat je zelf kunt doen en van de ander kan verwachten. In de handreiking worden (online) ronsellocaties benoemd, waaronder sociale media platformen.

  Preventief/reactief
  Preventief en reactief.

  Doelgroep
  Voor professionals in het zorg- en veiligheidsdomein die met jongeren met een LVB werken, zoals cliëntbegeleiding, politie, jongerenwerkers en gemeenten (OOV).

- **Handreiking criminele uitbuiting en LVB – Koraal, 2025**
  De handreiking richt zich op het herkennen, begrijpen en voorkomen van situaties waarin jongeren met een LVB betrokken raken bij criminele uitbuiting. In de handreiking wordt uitgelegd wat criminele uitbuiting is — bijvoorbeeld dwang om te dealen, stelen of andere strafbare activiteiten — en waarom juist jongeren met een LVB kwetsbaar zijn. De handreiking biedt concrete signalen waaraan (zorg)professionals uitbuiting kunnen herkennen, aan de hand van casussen. Hierbij ligt de nadruk op vroegtijdige herkenning, veilige communicatie, het betrekken van passende hulp en het vergroten van de weerbaarheid. De handreiking combineert theoretische achtergrond met praktische tips om risico's te verminderen en de veiligheid van jongeren met een LVB te vergroten.

  Preventief/reactief
  Preventief door informatie om het te signaleren en voorkomen. De handreiking is ook bedoeld voor jongeren die (mogelijk) al betrokken zijn bij criminele uitbuiting.

  Doelgroep
  Deze handreiking is bedoeld voor professionals die met jongeren met een LVB werken.

- **SignaalWijzer. Uitbuiting bij personen met een licht verstandelijke beperking – VeiligheidsAlliantie regio Rotterdam (VAR), 2024**
  Naar aanleiding van het rapport 'Uitbuiting & LVB' van Koraal, MetaStory en CoMensha heeft de VAR de SignaalWijzer. Uitbuiting bij personen met een licht verstandelijke beperking ontwikkeld. Met deze signaalwijzer beoogt de VAR een deel van de in het rapport gesignaleerde knelpunten weg te nemen door kennis te delen over het herkennen en voorkomen van uitbuiting.

  Preventief/reactief
  Preventief en reactief.

  Doelgroep
  Deze handreiking is bedoeld voor professionals die met personen met een LVB werken.

Onderzoeken

In deze analyse is gekeken naar onderzoeken over online criminaliteit en de digitale weerbaarheid van jongeren met een LVB. De beschreven studies gaan in op hoe jongeren en volwassenen met een LVB zich bewegen in de digitale leefwereld en over de online risico's die ze daarbij kunnen tegenkomen, hoe professionals deze risico's en digitale vaardigheden signaleren en welke vormen van begeleiding kunnen helpen om jongeren digitaal weerbaarder te maken. Enkele onderzoekers doen aanbevelingen voor het optimaliseren van leermaterialen en trainingen zodat die beter aansluiten bij de doelgroep. Andere onderzoeken laten zien welke elementen kunnen bijdragen aan preventie en het versterken van online weerbaarheid bij jongeren met een LVB.

- **Digitale vaardigheden van mensen met een LVB in het sociaal domein. Vilans: Van Houwelingen et al. (2022)**

Het rapport beschrijft het onderzoek naar digitale vaardigheden van volwassenen met een LVB in de context van een steeds digitaler wordende samenleving. Het doel is om inzicht te geven in de diversiteit in digitaal gebruik en vaardigheden binnen deze groep en te verkennen waar het goed gaat, welke knelpunten er zijn, en wat nodig is om digitale vaardigheden te versterken en digitale drempels te verkleinen. Er zijn verschillende onderzoeksmethoden ingezet, van deskresearch, een online vragenlijst, tot interviews en groepsgesprekken.

Het onderzoek is niet specifiek gericht op jongeren. Het focust zich voornamelijk op digitale vaardigheden en niet op online risico's zoals online fraude, geldezels etc. Dit is wel benoemd maar dit staat niet centraal. De resultaten laten zien hoe volwassenen met een LVB internet en digitale diensten gebruiken en welke knelpunten zij ervaren. De mediawijsheid in het gebruik van de diensten is nog onvoldoende. De aanbevelingen zijn gericht op het verkleinen van digitale drempels en het vergemakkelijken van digitale participatie voor mensen met een LVB.

- **Richtlijn effectieve interventies LVB. Landelijk Kenniscentrum LVB: De Wit et al. (2023)**

Deze publicatie presenteert de uitkomsten van een onderzoek naar welke factoren belangrijk zijn bij het ontwikkelen, aanpassen en uitvoeren van gedragsveranderende interventies voor jeugdigen met een LVB in de leeftijd van 6 tot 23 jaar. De resultaten geven inzicht in de specifieke eigenschappen van jongeren met een LVB waarmee rekening gehouden moet worden bij het inzetten of ontwerpen van een interventie. Daarnaast wordt beschreven op welke manier een interventie aangepast kan worden om deze eigenschappen mee te nemen, zodat de kans op een positief resultaat wordt vergroot. Tot slot wordt concreet uitgelegd hoe dergelijke aanpassingen in de praktijk vorm kunnen krijgen.

De belangrijkste aanbeveling uit de herziene versie 2023:
Betrek bij het ontwikkelen van een interventie of training voor personen met een LVB, zeker waar het volwassenen betreft, deze personen zelf en doe dit in alle fasen van de ontwikkeling en evaluatie. Alleen dan zijn het taalniveau en de woordkeuze adequaat, sluiten de inhoud en de structuur/opzet van een interventie of training aan bij de beoogde personen, zijn de opdrachten of oefeningen passend en uitnodigend, wordt de generalisatie bevorderd etc. Interventies gericht op de online leefwereld worden niet specifiek meegenomen.

- **Uitbuiting & LVB. Comensha, Koraal en MetaStory. (2023)**

Het rapport inventariseert de knelpunten en doet concrete aanbevelingen voor een effectievere bescherming van mensen met een LVB tegen uitbuiting. De handreiking draagt bij aan het

wegnemen van obstakels door kennis te delen over het voorkomen en vroegtijdig herkennen van uitbuiting.

In het rapport krijgen sociale media nadrukkelijk aandacht. Het wordt benoemd dat mensenhandelaren steeds vaker via sociale media contact leggen, waardoor hun benadering moeilijker te signaleren is. Tegelijkertijd verloopt dit contact door de digitale mogelijkheden veel sneller dan vroeger, wat extra alertheid van professionals vereist.

Aanbevelingen uit het onderzoek:
Voorlichting, preventie en signalering

- Vergroot kennis over LVB bij professionals en in de samenleving.
- Verbeter vroegsignalering van uitbuiting bij mensen met LVB.
- Ontwikkel passende voorlichting die aansluit bij het niveau van LVB, verspreid dit beter en borg dit bij de juiste partijen.

Passende opvang en hulpverlening

- Zorg voor specialistische opvang voor slachtoffers met LVB.
- Versterk samenwerking tussen zorg, veiligheid en sociaal domein.

Opsporings- en aangifteproces

- Maak het proces toegankelijker voor mensen met LVB.
- Verbeter herkenning van LVB bij politie en justitie.

Daders van uitbuiting

- Heb aandacht voor LVB bij (mogelijke) daders.
- Ontwikkel passende interventies voor deze groep.

Criminele uitbuiting

- Vergroot bewustwording van deze vorm van uitbuiting.
- Verbeter signalering en aanpak specifiek voor LVB-doelgroep.

Arbeidsuitbuiting

- Versterk toezicht en signalering in arbeidssituaties.
- Zorg voor betere bescherming van kwetsbare werknemers met LVB.

Hernieuwde deelname aan de maatschappij

- Ondersteun slachtoffers bij re-integratie en zelfstandig functioneren.
- Zorg voor passende dagbesteding, werk en begeleiding.

Culturele aspecten bij slachtoffers

- Houd rekening met culturele achtergrond en context.
- Zorg voor cultuursensitieve hulpverlening en communicatie.

LVB-jeugd en sociale media – Stichting Kennisnet. (2014)

Het rapport beschrijft dat jongeren met een LVB kwetsbaar zijn op sociale media en vaker slachtoffer én dader kunnen zijn van online risicogedrag. Professionals geven aan dat er weinig passende ondersteuning, interventies en hulpmiddelen beschikbaar zijn om deze doelgroep te begeleiden. Het rapport pleit voor een verschuiving van verbieden naar begeleiden. Jongeren met een LVB moeten leren omgaan met sociale media en digitale risico's, waarbij digitale weerbaarheid een structureel onderdeel wordt van onderwijs, zorg en begeleiding. Daarnaast wordt benadrukt dat begeleiders, docenten en ouders meer kennis en hulpmiddelen nodig hebben. Specifiek voor deze jongeren ontbreekt passend voorlichtingsmateriaal en een duidelijke aanpak nog grotendeels.

De centrale boodschap is dat digitale weerbaarheid niet als losse interventie moet worden gezien, maar als een vast onderdeel van de ondersteuning van jongeren met een LVB.

- **Beroepskrachten over het mediagebruik van jeugdigen met een beperking – Netwerk Mediawijsheid. (2020)**

Uit onderzoek onder 383 beroepskrachten in de zorg blijkt dat jeugdigen met een beperking, waaronder veel jongeren met een LVB, intensief gebruikmaken van digitale media. Vooral jongeren met een LVB gebruiken media voor ontspanning, het onderhouden van contacten en het zoeken van informatie. Zij hebben bovendien vaker online contact met onbekenden dan andere groepen.

Het onderzoek laat zien dat beroepskrachten de mogelijkheden van media overwegend positief beoordelen, bijvoorbeeld voor ontspanning, zelfredzaamheid, sociale contacten en participatie. Tegelijkertijd signaleren zij ook verschillende risico's. Vooral jongeren met een LVB hebben volgens beroepskrachten vaker te maken met overmatig mediagebruik, onbedoeld geld uitgeven, online pesten, contact met onbekenden en seksueel risicogedrag online.

Daarnaast blijkt dat veel beroepskrachten moeite hebben om jeugdigen goed te begeleiden bij hun online leven. Driekwart van de beroepskrachten geeft aan dat jongeren soms meer verstand hebben van media dan zijzelf. Ook ontbreekt het vaak aan structureel mediabeleid, duidelijke leerdoelen en inzicht in de effectiviteit van ingezette digitale middelen.

Het onderzoek concludeert dat er behoefte is aan betere ondersteuning van professionals, meer aandacht voor digitale geletterdheid en mediawijsheid binnen de zorg, en meer kennis over effectieve digitale interventies voor jongeren met een LVB. Daarmee onderstreept het onderzoek het belang van digitale weerbaarheid als onderdeel van de dagelijkse ondersteuning van deze doelgroep.

- **Het dagelijkse digitale leven van jongeren met een licht verstandelijke beperking. Over het gebruik, de mogelijkheden en uitdagingen van het internet. De Groot. (2021)**

In dit onderzoek is onderzocht hoe jongeren met een LVB hun dagelijkse digitale leven vormgeven en welke kansen en problemen zij daarbij ervaren. Om het bestaande kennistekort te verkleinen dat zorgprofessionals en wetenschappers hebben over het online gedrag van deze groep, is een promotieonderzoek uitgevoerd. De onderzochte doelgroep bestaat uit jongeren met een LVB in de leeftijd 13–23 jaar, die gedurende een half jaar tot een jaar zijn gevolgd om concreet inzicht te krijgen in hun internetgebruik en beleving.

Uit het onderzoek blijkt dat het digitale leven voor deze jongeren een steeds groter deel van hun sociale en persoonlijke keuzes uitmaakt, maar dat het voor veel begeleiders een onzichtbare en weinig begrepen wereld blijft. De verhalen van de jongeren laten zien welke mogelijkheden internet biedt, zoals sociale verbinding en toegang tot informatie en vermaak, maar ook welke uitdagingen en risico's zij tegenkomen, waarbij het vaak ontbreekt aan aangepaste ondersteuning of begeleiding bij het veilig en zinvol gebruiken van online middelen. Door deze ervaringen te belichten, biedt het artikel zorgprofessionals meer handvatten om het digitale leven van jongeren met een LVB beter te begrijpen en hierop gericht te kunnen ondersteunen, en jongeren voor te bereiden op "zelfstandig digitaal burgerschap".

De genoemde handvatten zijn onder meer:

- Wees als begeleider meer betrokken bij de digitale leefwereld van jongeren en toon oprechte interesse (praat over online ervaringen, speel samen eens een videogame). Je leert hierdoor het online leven van jongeren kennen en je kunt de band met een jongere versterken.

- Besef dat internetgebruik in eerste instantie een positieve in plaats van een negatieve impact heeft op het leven van de jongeren, zonder eventuele risico's uit het oog te verliezen.
- Bereid jongeren met een LVB beter voor op zelfstandig digitaal burgerschap door het bieden van begeleiding. Zoek naar een balans tussen beschermen en jongeren ruimte geven om hen veilig én zelfstandig online te laten participeren en hun online weerbaarheid te versterken.

Giving guidance in the online lives of young people with intellectual disabilities: Challenges and guiding approaches in the daily practice of Dutch care staff. De Groot, Kaal en Stol. (2023)

In dit onderzoek wordt onderzocht hoe medewerkers van zorgorganisatie Middin jongeren met een verstandelijke beperking begeleiden in hun online leven. Op basis van 33 semigestructureerde interviews met zorgprofessionals wordt geanalyseerd welke uitdagingen zij ervaren en welke begeleidingsstrategieën zij in de praktijk toepassen.

Uit het onderzoek blijkt dat zorgmedewerkers het online leven van jongeren vaak als onzichtbaar en moeilijk te overzien ervaren, waardoor het lastig is om goed aan te sluiten bij wat er digitaal gebeurt. Daarnaast ervaren zij een voortdurende spanning tussen het beschermen van jongeren tegen online risico's en het respecteren van hun autonomie en recht op deelname aan de digitale samenleving. Ook blijken er duidelijke verschillen te bestaan in begeleidingsstijlen: sommige medewerkers kiezen voor een meer controlerende aanpak, terwijl anderen juist meer ruimte geven aan zelfstandigheid. De onderzoekers laten zien dat deze ervaringen en keuzes samenhangen en invloed hebben op de mate waarin jongeren ondersteuning krijgen en hoeveel vrijheid zij online ervaren.

Digitaal Meedoen: LVB Cyberweerbaar! Hogeschool Saxion en Hogeschool Windesheim. (2025)

In dit onderzoek is onderzocht hoe een ervaringsgerichte tool kan bijdragen aan het vergroten van de online weerbaarheid van jongeren met een LVB. De onderzoekers richtten zich op de vraag hoe jongeren met een LVB online risico's ervaren en welke werkvormen hen helpen om deze risico's beter te herkennen en te bespreken. Het onderzoek bestond uit literatuuronderzoek, interviews en uitvragen onder professionals uit zorg, onderwijs, overheid en het veiligheidsdomein, aangevuld met praktijkervaringen uit gemeenten en zorginstellingen.

Uit het onderzoek blijkt dat traditionele voorlichting vaak onvoldoende aansluit bij deze doelgroep, terwijl ervaringsgerichte en visuele werkvormen jongeren met een LVB beter ondersteunen bij het herkennen van online misleiding, fraude en uitbuiting. Daarnaast laat het onderzoek zien dat de betrokkenheid van begeleiders en professionals cruciaal is: zij hebben behoefte aan concrete handvatten en gedeelde taal om online gedrag bespreekbaar te maken.

De resultaten benadrukken dat ervaringsgerichte tools, in combinatie met structurele aandacht en begeleiding, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan preventie en het versterken van online weerbaarheid bij jongeren met een LVB.

Innoveren, Implementeren en Impact maken. Digitale zelfredzaamheid van mensen met LVB versterken. Verwey Jonker Instituut (2026)

In deze publicatie is onderzocht hoe de digitale zelfredzaamheid van mensen met een LVB kan worden versterkt door innovatie, implementatie en opschaling van digitale tools. De onderzoekers richtten zich op het Mediajungle-platform en brachten in kaart met behulp van literatuuronderzoek, expertinterviews, gesprekken met zorgprofessionals, vragenlijsten onder professionals en cliënten en observaties binnen zorginstellingen welke factoren de inzet van sociale technologie bevorderen of juist belemmeren.

Uit het onderzoek blijkt dat veel zorginstellingen nog geen visie hebben op digitale zelfredzaamheid, terwijl de urgentie voor ondersteuning in de praktijk duidelijk aanwezig is; zorgprofessionals weten vaak zelf het beste welke digitale tools passend zijn, maar ervaren hoge werkdruk en tijdgebrek waardoor mediagebruik afhankelijk blijft van individuele enthousiastelingen. De resultaten tonen aan dat structurele integratie van mediawijsheid in de dagelijkse zorg, teamgerichte inzet van begeleiders en andere betrokkenen, gerichte training van professionals en voortdurende evaluatie van zowel het platform als de werkwijze binnen organisaties sleutels zijn voor succesvolle implementatie en duurzame impact op de digitale zelfredzaamheid van mensen met LVB.

Naast het onderzoek is een Handreiking Mediawijsheid gemaakt voor zorgprofessionals- en organisaties. De handreiking geeft tips in het werken aan mediawijsheid in de dagelijkse zorg. Dit is gerelateerd aan de implementatie en borging van het Mediajungle Platform.

- **LVB in de Strafrechtketen. Hogeschool Leiden, Significant APE i.o. WODC. (2021)**

Deze procesevaluatie richt zich op vragen zoals in welke mate professionals in de strafrechtketen een LVB herkennen, hoe zij hun communicatie en interventies afstemmen op mensen met een LVB, en welke knelpunten er zijn in de praktijk. In deze procesevaluatie is de online leefwereld niet specifiek meegenomen.

De resultaten laten zien dat er binnen de strafrechtketen steeds meer aandacht is voor LVB-problematiek. Er wordt erkend dat mensen met een (mogelijke) LVB oververtegenwoordigd zijn en dat dit impact heeft op het verloop van strafrechtelijke processen (o.a. risico op overvraging en miscommunicatie). Hoewel diverse tools en trainingen zijn ontwikkeld (bijv. communicatietools, praktische handvatten voor bejegening en specifieke interventies zoals het screeningsinstrument SCIL), worden deze middelen nog niet structureel en breed gebruikt door professionals.

Het rapport benadrukt dat vroegtijdige herkenning van LVB, goede communicatie en gerichte training essentieel zijn om de begeleiding binnen de strafrechtketen beter aan te laten sluiten op de behoeften van mensen met een LVB en zo escalaties en misverstanden te voorkomen.

- **DigAble onderzoek. Viveon. (verwacht 2026)**

In het project DigAble wordt onderzocht wat neurodivergente jeugdigen nodig hebben om zich weerbaar te bewegen in de online samenleving, én hoe de kansen van de digitale wereld beter kunnen worden benut. Daarbij wordt ook gekeken welke ondersteuning opvoeders, leerkrachten en zorgverleners nodig hebben om deze jongeren goed te begeleiden, en welke behoeften bestuurders hierbij hebben. Daarnaast brengt het project bestaande lespakketten, trainingen, gedragsregels en andere interventies rond digitale geletterdheid, mediawijsheid en online risicogedrag in kaart. Tot slot wordt een tool ontwikkeld waarmee beleidsmakers en professionals inzicht krijgen in werkzame bestanddelen van effectieve interventies.

Websites voor het versterken van online weerbaarheid voor mensen met een LVB en hun begeleiders

- **Landelijk Kenniscentrum LVB – digitale inclusie**

De pagina beschrijft hoe mensen met een LVB deelnemen aan de digitale samenleving en welke ondersteuning nodig is om dit veilig en zelfstandig te doen. Er wordt aandacht besteed aan zowel de kansen (zoals sociale contacten, zelfredzaamheid en ontspanning) als de risico's van online media. Daarnaast biedt de pagina actuele kennis over mediagebruik bij mensen met een LVB en praktische tips voor professionals, begeleiders en ouders om digitale weerbaarheid te versterken. De centrale boodschap is dat digitale inclusie en mediawijsheid belangrijke voorwaarden zijn om volwaardig mee te kunnen doen in de samenleving.

- **Mo-online.nl**

Mo-online is een platform vóór en dóór mensen met een beperking. De website biedt begrijpelijke informatie over uiteenlopende (mediawijze) thema's zoals sociale media, AI en gamen, met vooral aandacht voor gezond schermgebruik. Veilig online daten wordt uitgebreid besproken. Specifieke informatie over online weerbaarheid tegen criminele uitbuiting of online ronselen komt beperkt aan bod.

- **Steffie.nl**

Steffie.nl biedt informatie in eenvoudige taal over allerlei maatschappelijke en digitale onderwerpen. Thema's zoals online veiligheid en online datingfraude worden duidelijk uitgelegd. De website richt zich vooral op uitleg en basiskennis en minder op gerichte online weerbaarheid of preventie van online criminaliteit.

- **Leukeronline.nl**

Leuker Online richt zich op het bevorderen van plezierig en veilig internetgebruik, met aandacht voor mediawijsheid en online gedrag. De informatie is vooral algemeen en gericht op bewustwording. Specifieke thema's zoals online ronselen of criminele uitbuiting worden niet expliciet uitgediept.

- **Netwerk Mediawijsheid**

Netwerk Mediawijsheid is een samenwerkingsverband van organisaties dat zich inzet voor het versterken van mediawijsheid in Nederland. De website biedt kennis, onderzoeken, tools en campagnes over uiteenlopende digitale thema's. De informatie is breed en beleidsmatig, maar niet specifiek toegespitst op jongeren met een LVB of op online criminele uitbuiting.

- **Bureau Jeugd en Media**

Bureau Jeugd en Media biedt met de les InternetHelden kennis en praktische ondersteuning op het gebied van mediaopvoeding, mediawijsheid en digitale geletterdheid. De organisatie richt zich op jeugdprofessionals en ouders en behandelt thema's zoals cyberpesten, sexting, privacy en gamen. Naast informatie biedt het bureau ook gastlessen, workshops en advies. De focus ligt op algemene mediawijsheid en opvoedondersteuning, niet specifiek op online ronselen of criminele uitbuiting bij jongeren met een LVB.

- **Kliksafe**

Kliksafe is een dienst die de internettoegang voor gebruikers beveiligt tegen bijvoorbeeld gewelddadige content of risico's als phishing. Er is een variant van Kliksafe voor de zorg waarbij je als begeleider afspraken kan vastleggen over internetgebruik, je cliënt op internet kan begeleiden en volgen en samen digitale vaardigheden opdoet. Je kan websites blokkeren.

- **Mediagesprek**

Het Mediagesprek is een website met tips en informatie om met een kind in gesprek te gaan over leuk en veilig mediagebruik, op basis van leeftijd. De website biedt korte en heldere informatie die per leeftijd ingedeeld is volgens de MediaDiamant: plezier, veilig, samen, inhoud en balans. Je kunt

de website inzetten als basis voor gesprek met je cliënt over mediagebruik en daarbij bijvoorbeeld kiezen voor de ontwikkelingsleeftijd van je cliënt. Ook kan de website jouw cliënt handvatten bieden bij de mediaopvoeding van eigen kinderen.

MediaDiamant

De MediaDiamant is een praktische tool voor ouders en opvoeders om kinderen van 0 tot 18 jaar met mediawijs te laten opgroeien. De nieuwste versie van deze tool bestaat uit zes vlakken: Voorbeeld, Plezier, Inhoud, Veilig, Samen en Balans. Deze vlakken geven samen houvast om kinderen op een bewuste, plezierige en veilige manier op te voeden in mediagebruik. Via deze gebieden vind je praktische tips, informatie en verwijzingen naar websites om er meer over te lezen.

Offlimits

Offlimits bestaat uit een meldpunt, hulplijn en preventielijn en vormt samen met ECP en Netwerk Mediawijsheid het Safer Internet Centre. Offlimits biedt praktische hulp en geeft persoonlijk advies aan iedereen die te maken heeft met online grensoverschrijdend gedrag. Mensen kunnen chatten, mailen of bellen om dit te bespreken. Dit is gratis en anoniem. Mensen die op internet beeldmateriaal van seksueel misbruik van minderjarigen tegenkomen, kunnen dit online (anoniem) melden bij het meldpunt van Offlimits (voorheen Meldpunt Kinderporno). De content analisten kijken of het om strafbaar materiaal gaat en proberen dat materiaal zo snel mogelijk offline te krijgen.

- Voorlichtingsvideo om sexting misbruik te bespreken: Offlimits maakte een video om sexting te bespreken. Na het bekijken van de video kunnen opvoeders en docenten in gesprek met jongeren over sexting, sexting-misbruik en online shaming.

Meldknop.nl

Meldknop.nl biedt informatie over wat jongeren kunnen doen bij online pesten, misbruik of andere online problemen. De website verwijst door naar passende hulporganisaties. De focus ligt op melden en hulp zoeken, niet specifiek op preventie van online criminele uitbuiting.

Sociale media in het speciaal onderwijs

Het websiteproject Sociale media in het speciaal onderwijs van Kennisnet biedt een overzicht van hoe sociale media en digitale tools op een positieve en pedagogisch verantwoorde manier ingezet kunnen worden binnen het speciaal onderwijs, voor leerlingen van 4 tot 20 jaar. Op de website vind je praktische tips over de do's en don'ts van sociale media, krijg je handvatten om sociale media bespreekbaar te maken in de klas en leer je hoé je samen met leerlingen in gesprek kunt gaan over veilig en verantwoord internetgebruik.

Bijlage 2: Uitvraag online criminaliteit onder zorgprofessionals

VRAAG (N = 28)	1	2	3	4	5
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **slachtoffer** wordt van online seksueel geweld?	0	0	7.4%	44.4%	48.1%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **dader** wordt van online seksueel geweld?	0	11.1%	51.9%	29.6%	7.4%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB wordt benaderd als **Geldezel**?	0	0	7.7%	26.9%	65.4%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **slachtoffer** wordt van datingfraude?	0	3.7%	3.7%	40.7%	51.9%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **dader** wordt van datingfraude?	7.4%	22.2%	33.3%	33.3%	3.7%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **slachtoffer** wordt van Cyberpesten?	0	0	0	59.3%	40.7%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **dader** wordt van Cyberpesten?	0	0	25.9%	40.7%	33.3%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **slachtoffer** wordt van (crypto)beleggingsfraude (pig butchering)	7.4%	7.4%	22.2%	48.1%	14.8%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **dader** wordt van (crypto)beleggingsfraude (pig butchering)	33.3%	40.7%	18.5%	7.4%	0
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **beïnvloed** wordt door verschillende vormen van mis- en desinformatie?	0	0	0	18.5%	81.5%
Hoe groot acht u de kans dat iemand met een LVB **vatbaar** is om vertrouwelijke gegevens, (zoals identiteitsgegevens, bankgegevens, inlog DIGI-D etc.) te verstrekken?	0	0	0	37%	59.3%

CCV **centrum** voor **criminaliteitspreventie** en **veiligheid**

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV) is een onafhankelijke stichting die partijen en veiligheidsprofessionals helpt om Nederland veiliger en leefbaarder te maken.

Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid
Churchilllaan 11, 3527 GV Utrecht
Postbus 14069, 3508 SC Utrecht

T (030) 751 6700
E info@hetccv.nl
I www.hetccv.nl